

Олексій Павлюк

Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського

ДИКТАНТ ЯК МЕТОД ФОРМУВАННЯ ОРФОГРАФІЧНИХ НАВИЧОК У ВИВЧЕННІ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ: ВІННИЦЬКИЙ ДОСВІД

У статті представлено короткий історичний опис освітньої ініціативи у м. Вінниця – щорічного диктанту з польської мови, який був започаткований у 2014 р. у багатьох обласних центрах України. Закцентовано увагу на впровадженні орфографічних завдань у програми вивчення польської мови ЗВО Вінниці. Схарактеризовано основні форми навчального диктанту у вінницьких ЗВО. З'ясовано, що різноманітність форм диктанту і участь в орфографічному конкурсі є стимулювальним чинником в покращенні мовних знань.

Ключові слова: польська мова, диктант, орфографія, заклади вищої освіти, види диктанту, Вінниця.

The article presents a brief historical description of the educational initiative in Vinnytsia – the annual dictation in Polish, which was launched in 2014 in many regional centres of Ukraine. The attention is focused on the introduction of spelling tasks into the Polish language study programmes of Vinnytsia higher education institutions. The main forms of educational dictation in Vinnytsia higher education institutions are characterised. It has been found that the variety of dictation forms and participation in the spelling competition is a stimulating factor in improving language knowledge.

Keywords: Polish language, dictation, spelling, higher education institutions, types of dictation, Vinnytsia.

З 2014 року, в обласних центрах України, в тому числі й у Вінниці, реалізувалася ініціатива польського фонду «*Wolność i Demokracja*» (Свобода і демократія) — Всеукраїнський диктант з польської мови під назвою «*Ja piszę, Ty piszesz, My piszemy... po polsku. Dyktando z języka polskiego na Ukrainie*» (Я пишу, ти пишеш, ми пишемо ... польською мовою. Диктант з польської мови в Україні). Проект був запланований як просвітницька форма пригадування важливих для поляків, які проживають в Україні, історичних дат, наприклад, у 2014 році — День Незалежності Польщі, у 2015 році — відзначення 95-ї річниці союзу Пiлсудського–Петлюри, а у 2016 році — відзначення 1050-річчя Хрещення Польщі [6]. Організатори *Диктанту* ставили за мету популяризацію польської мови в Україні, особливо навичок письма. Для переможців конкурсу були передбачені нагороди і фінансова компенсація транспортних витрат для всіх учасників конкурсу, що заохочувало до участі значну частину знавців польської мови [9]. Учасниками диктанту здебільшого виступали учні, які вже вивчали польську мову в загальноосвітніх закладах і суботньо-недільних школах вивчення польської мови, а також студенти ЗВО, де викладається польська мова.

У Вінниці на сьогодні функціонують два ЗВО з викладанням польської мови: Донецький національний університет ім. В. Стуса (ДонНУ) і Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського (ВДПУ). Саме студенти старших курсів і випускники цих закладів неодноразово здобували призові місця у Всеукраїнському диктанті з польської мови. Проведення вінницьких диктантів спонукало лекторів польської мови у своїх ЗВО впровадити різноманітні форми диктанту у робочі програми. Останній Всеукраїнський диктант з польської мови «Я пишу, ти пишеш, ми пишемо ... польською мовою» у Вінниці, як і у інших містах України, пройшов у 2022 році [3]. Польський фонд фактично призупинив реалізацію цікавого і корисного освітнього проєкту, де кожен охочий міг перевірити свої знання польської мови.

Перевірку орфографічних і граматичних знань у формі регіонального диктанту все ж таки підхопили представники вінницьких закладів вищої освіти: ДонНУ і ВДПУ. З 2022 року студенти цих навчальних закладів можуть взяти участь у щорічному Вінницькому регіональному студентському диктанті з польської мови [2]. Особливістю участі в цьому диктанті є те, що на вимоги часу, коли навчання проводиться здебільшого в дистанційній формі, в час повітряних тривог — диктант проводиться на платформі Google Meet, що дозволяє студентові з максимальною економією часу і ресурсів взяти участь в перевірці своїх знань. Таким чином два диктанти, 2022 і 2023 року, поєднали студентів не лише з різних міст України, а й із закордоння [1].

На сьогодні викладачі ВДПУ і ДонНУ для формування орфографічних вмінь використовують у навчальному процесі такі види диктанту:

1. Диктант із заповненнями пропущених букв або слів — формує орфографічні навички, наприклад, написання літер *ó/u*, *ź/rz*, *h/ch*. Диктант застосовується як закріплення вивченого матеріалу чи перевірка теми з орфограмами [8, с. 63].
2. Диктант для початківців, що складається з речень, які з часом стають дедалі довшими, — застосовується вже на початковому рівні, відповідно до накопичування лексичного матеріалу. Дозволяє викладачу з'ясувати, чи новий матеріал є складним, які саме орфографічні проблеми виникають у студента [8, с. 65].
3. Написання транскрипту аудіозапису усього почутого тексту — сприяє формуванню м'язово-рухових зв'язків, які впливають на автоматизацію письмових дій. Також викладач дозволяє студентові без обмежень прослуховувати текст, щоб правильно записати траскрипт почутого [10, с. 73].
4. Написання тексту з пам'яті (автодиктант), що складається із запису тексту, прочитаного викладачем, або раніше прочита-

ного студентом тексту – вимагає знання лексики і орфографії, тренування зорової і слухової пам'яті [5, с. 227].

5. Граматичний диктант, що передбачає доповнення прочитаного вчителем тексту (вірша, пісні) групами букв чи словами – формує граматично-орфографічну вправність [7, с. 32].
6. Створення транскрипту, що складається з доповнення прослуханого тексту вірша або пісні [4, с. 42].
7. Традиційний диктант різного ступеня складності, де використовується текст, озвучений лише один раз викладачем або в аудіозаписі, – вимагає від студентів більшої розумової активності та концентрації, ніж транскрипція, формує слухові якості студента і навички письма зі слуху, розвиває творчий потенціал студента у випадках диктанту з повною чи частковою реконструкцією [10, с. 70–72].

Вищеназвані форми диктантів можна зустріти в підручниках для навчання польської мови, які включені в Робочі програми практичних занять польської мови у закладах вищої освіти (ВДПУ і ДонНУ), як основні, так і допоміжні матеріали. Диктант, як регулярна частина навчального процесу в ЗВО, є досконалою формою зворотного зв'язку зі студентами в процесі навчання, адже допомагає виявляти на ранніх етапах граматичні і орфографічні помилки. Важливо адаптувати диктанти до індивідуальних потреб та рівня володіння мовою кожного студента, розвиваючи вміння слухання, читання і правильного письма.

Отже, диктант є ефективним методом формування орфографічних навичок у вивченні польської мови. Дослідження та практичний досвід проведення *Диктанту* і студентських перемог в орфографічних конкурсах у Вінниці підтверджують це. Використання диктантів у навчальній програмі може допомогти учням і студентам оволодіти орфографічними правилами польської мови та покращити їхні навички письма, творчих якостей, необхідних при вивченні іноземної мови.

Список використаних джерел

1. Вчора, на базі кафедри загального та прикладного мовознавства і слов'янської філології проходив черговий диктант з польської мови!). Кафедра загального та прикладного мовознавства і слов'янської філології. URL: https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=pfbid0beq28g9YZj6tQeAPEi75nYbVFJctDNZxn23pXde7hKkGCT5f73x2BTPKV2R5Mck4l&id=100083247876494 (дата звернення: 21.05.2024).
2. Новий день – нові здобутки!!! Кафедра загального та прикладного мовознавства і слов'янської філології. URL: https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=pfbid0iZJWK6QCjkYUGzc9uVXfaXwauaY2xoH2SJsE6NeBv3AXyFURW4yg6cjb3Q1gXTl&id=100083247876494 (дата звернення: 21.05.2024).
3. Baranowska L. Dyktando z okazji 104. rocznicy odzyskania niepodległości przez Polskę w Winnicy | Słowo Polskie. URL: <https://slopopolskie.online/dyktando-z-okazji-104-rocznicy-odzyskania-niepodleglosci-przez-polske-w-winnicy/> (дата звернення: 21.05.2024).
4. Ciesielska-Musameh R., Guziuk-Świca B., Przechodzka G. Z polskim w świat. Podręcznik do nauki języka polskiego jako obcego. Część 1. Wyd. 2. Lublin : UMCS, 2016. 278 s.
5. Gębal P., Miodunka W. Dydaktyka i metodyka nauczania języka polskiego jako obcego i drugiego. Warszawa : PWN, 2020. 454 s.
6. „Ja piszę, Ty piszesz, My piszemy... po polsku. Dyktando z języka polskiego na Ukrainie” – Fundacja Wolność i Demokracja. Fundacja Wolność i Demokracja. URL: <https://wid.org.pl/ja-pisze-ty-piszesz-my-piszemy-po-polsku-dyktando-polskie-na-ukrainie/> (дата звернення: 20.05.2024).
7. Kondrat D. Twórcze sposoby wykorzystania dyktanda do oceny postępów w nauce języka. *Języki Obce w Szkole*. 2021. Nr 3. S. 31–36.
8. Krzyżyk D. Ćwiczenia ortograficzne dla obcokrajowców – różne typy dyktand. *Sztuka czy rzemiosło? Nauczyć Polski i polskiego* / red.: A. Achtelik, J. Tambor. Katowice, 2007. S. 62–70.
9. Regulamin Dyktanda z Języka Polskiego „Ja piszę, Ty piszesz, My piszemy... po polsku. Polonijne dyktando z języka polskiego”. *Centrum Kultury Polskiej i Dialogu Europejskiego w Iwano-Frankiwsku – Aktualności*. URL: https://www.ckpide.eu/images/aktualnosci/ogloszenia/2020/20200420_dyktando_polonijne/Regulamin_dyktanda_2020.pdf (дата звернення: 20.05.2024).
10. Seretny A. ABC metodyki nauczania języka polskiego jako obcego. Kraków : Universitas, 2005. 329 s.